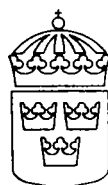

Socialförsäkringsutskottets betänkande 1988/89:SfU3 Medborgarskapsfrågor

1988/89
SfU3

Sammanfattning

Utskottet behandlar i betänkandet fem motioner. I två motioner begärs förslag till ändringar i medborgarskapslagen så att utländska adoptivbarn automatiskt blir svenska medborgare. Utskottet avstyrker bifall till motionerna med hänvisning till pågående utredningsarbete inom medborgarskapskommittén. I en motion begärs att kunskaper i svenska språket skall utgöra ett villkor för att förvärva svenskt medborgarskap. Utskottet avstyrker bifall till motionen. Slutligen avstyrker utskottet bifall till två motioner som förespråkar en särskild högtidlighet för den som förvärvat svenskt medborgarskap.

Motionerna

1987/88:Sf505 av Olle Aulin m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om krav på minimikunskaper i svenska för invandrare, som önskar erhålla svenskt medborgarskap.

1987/88:Sf507 av Sten Andersson i Malmö och Olle Aulin (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en högtidlighet för dem som blivit svenska medborgare.

1987/88:Sf510 av Bengt-Ola Rytter (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär sådan lagändring att internationellt adopterade barn automatiskt blir svenska medborgare.

1987/88:Sf512 av Inger Koch (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring av medborgarskapslagen, att utländskt adoptivbarn vid adoption i Sverige automatiskt får svenskt medborgarskap om någon av adoptivföräldrarna är svensk medborgare.

1987/88:Sf536 av Blenda Littmarck (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att länsstyrelserna får i uppdrag att en gång per år anordna en högtidlighet för nyblivna svenska medborgare.

Motioner om adoptivbarns rätt att förvärva svenskt medborgarskap

Bestämmelser om förvärv av svenskt medborgarskap återfinns i lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap och medborgarskapskungörelsen (1969:235).

Enligt medborgarskapslagen förvärvas svenskt medborgarskap genom födelse, legitimation, naturalisation eller anmälan.

Föreskrifter om naturalisation finns i 6 § medborgarskapslagen. Enligt första stycket i detta lagrum kan utlänning på ansökan upptas till svensk medborgare om han/hon fyllt 18 år, sedan fem år – eller i fråga om medborgare i annat nordiskt land sedan två år – har hemvist här i riket samt fört en hederlig vandel. Avvikelse från dessa villkor kan ske enligt lagrummets andra stycke bl.a. om det med hänsyn till sökandens förhållanden finns särskilda skäl härför. Så anses vara fallet vid naturalisation av adoptivbarn. Invandrarverket bifaller regelmässigt en ansökan om att ett utländskt barn som adopterats här i riket skall bli svensk medborgare om barnet är under 15 år. Är barnet äldre krävs att barnet haft hemvist här under 3 år i de fall det inte är medborgare i annat nordiskt land.

Om utlänningen inte förlorar sitt utländska medborgarskap genom naturalisation utan att den utländska regeringen eller annan myndighet medger det kan, enligt 6 § tredje stycket, som villkor för förvärv av svenskt medborgarskap föreskrivas att sökanden inom viss tid styrker att sådant medgivande har lämnats.

Ansökan om svenskt medborgarskap för ett utländskt adoptivbarn görs hos invandrarverket. Verket skall utfärda ett bevis när barnet blivit svensk medborgare. För beviset tas en expeditionsavgift om 400 kr. ut.

I två motioner, Sf510 av Bengt-Ola Rytter och Sf512 av Inger Koch, begärs förslag till lagändringar så att ett utländskt barn som adopteras i Sverige automatiskt blir svensk medborgare i samband med att adoptionen blir giltig.

Frågan om ett automatiskt svenskt medborgarskap för utländska adoptivbarn var aktuell i samband med de ändringar i 4 kap. föräldrabalken och i medborgarskapslagen som genomfördes fr.o.m. år 1972 (prop. 1971:143, LU 1971:16). I propositionen framhöll föredragande statsrådet att han hade stor förståelse för önskemålet att adoptivbarn i medborgarskaphänseende blir helt likställda med andra barn. Någon ändring i medborgarskapslagstiftningen borde emellertid inte företas utan samråd med de andra nordiska länderna. Vidare komplicerades bedömningen av att man i möjligaste mån borde undvika regler som ledde till dubbla medborgarskap.

Vid 1974 års riksmöte begärdes i en motion, som hänvisades till lagutskottet, att adoptionens rättsverkningar skulle utvidgas till att gälla även förvärv av svenskt medborgarskap. Lagutskottet inhämtade yttrande över motionen från bl.a. statens invandrarverk. Enligt verkets yttrande talade för ett genomförande av motionsförslaget att det skulle innebära ett förenklat förfarande för den enskilde och inga eller minskade kostnader för förvärvet

av medborgarskap. Mot förslaget talade att medborgarskapsärenden rörande adoptivbarn skulle komma att handläggas av ett hundratal tingsrätter, varav ett stort antal skulle komma att handlägga endast ett eller ett par ärenden om året. I handläggningen av ärendena ingick en rad detaljer av bl.a. juridisk-teknisk och administrativ natur som måste tillföras ärendet, innan detta var slutgiltigt behandlat. Verket pekade främst på bestämmelsen i 6 § tredje stycket medborgarskapslagen, enligt vilken barnet om möjligt borde befrias från sitt hemlands medborgarskap, och framhöll att denna ledande princip i svensk medborgarskapslagstiftning ytterligare hade bekräftats genom att Sverige år 1969 ratificerat 1963 års Europarådskonvention om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap m.m. Reglerna skilde sig åt i olika länder för hur medborgarskapet förlorades. I de fall befrielse från medborgarskap krävde en framställning från adoptivföräldrarna meddelades s.k. villkorsbeslut och naturalisationen blev då inte gällande förrän barnet fått befrielse från medborgarskapet i sitt hemland.

Verket framhöll vidare att handläggningen angående naturalisation av adoptivbarn krävde omfattande kunskaper om utländsk medborgarskaps- och familjerättslagstiftning samt kännedom om svensk och utländsk praxis på området. Den spridning av beslutsrätten på ytterligare ett hundratal myndigheter som motionsförslaget innebar torde minska enhetligheten och bedömningen av dessa ärenden.

Ytterligare förhållanden som enligt verket talade mot motionsförslaget var att adoptivbarn som fyllt 15 år förlorade möjligheten att själva bestämma om de ville bli svenska medborgare och att de – till skillnad från biologiska barn i samma ålder – undandrogs från den vandelsprövning som gjordes vid ansökan om medborgarskap.

I sitt av riksdagen godkända betänkande LU 1974: 16 hemställde lagutskottet om avslag på motionen. Utskottet anförde bl.a. följande:

Även om utskottet således hyser stor förståelse för motionärens synpunkter, vill utskottet dock understryka vikten av att man i möjligaste mån undviker att införa sådana regler som kan leda till dubbla medborgarskap. Detta har också framhållits under remissbehandlingen. Den som har dubbelt medborgarskap är underkastad alla de förpliktelser, som åligger medborgare i det land där han vistas, och dessutom de förpliktelser som det andra landets rättsordning ålägger sina medborgare utanför territoriet. Fall av dubbla lojalitetskrav, dubbelbeskattning och dubbel värnplikt kan inte alltid lösas tillfredsställande traktatsvägen. Bara genom att befrias från tidigare medborgarskap kan man också påräkna fullt svenskt rättsskydd utomlands. Den som inte fått sådan befrielse betraktas exempelvis i sitt gamla hemland som medborgare endast där. I konfliktsituationer – t.ex. i samband med besök hos släktingar i det gamla hemlandet – kan svenska myndigheter följaktligen inte garantera sedvanligt bistånd.

Utskottet vill också erinra om att medborgarlagstiftningen tillkommit i nordiskt samarbete. I motionen förordas att överläggningar tas upp i syfte att få till stånd en samnordisk lösning av frågan. Utskottet vill understryka betydelsen av en likformig nordisk medborgarskapslagstiftning och är för sin del inte berett att nu tillstyrka en ensidig svensk lagändring på området.

Mot bakgrund av det ovan anförda anser utskottet att man fortfarande bör hålla fast vid den bedömning som gjordes i samband med 1971 års ändringar i adoptionsreglerna och medborgarskapslagstiftningen, nämligen att en ut-

vidgning av adoptionens rättsverkningar till att gälla även förvärv av svenskt medborgarskap tills vidare bör anstå.

1988/89:SfU3

Som framgår av den tidigare behandlingen har främst intresset av att undvika dubbla medborgarskap återopats mot att svenskt medborgarskap automatiskt ges i samband med en adoption av ett utländskt barn. Emellertid har ett stort antal asiatiska och sydamerikanska adoptivbarn som blivit svenska medborgare inte kunnat befriats från sitt tidigare medborgarskap beroende på att det i deras hemland saknas lagregler om sådan befrielse. När det gäller biologiska barn har lagändringar som genomförts från den 1 juli 1979 medfört ett kraftigt ökat antal barn som föds i Sverige med dubbelt medborgarskap. Utvecklingen såväl i Europa som i Norden har också lett till att allt fler personer har dubbelt medborgarskap och att 1963 års Europarådskonvention om dubbla medborgarskap m.m. inte fått det genomslag som förutsatts.

Regeringen har den 28 mars 1985 beslutat tillkalla en parlamentarisk kommitté (dir. 1985:11) som skall utreda i vilken mån man kan öka möjligheterna för medborgare i andra stater att samtidigt vara medborgare i Sverige. Även frågan om ökad rätt för svenska medborgare att behålla sitt medborgarskap vid förvärv av utländskt bör enligt direktiven undersökas, liksom för- och nackdelar med dubbla medborgarskap. Om det finns övertygande skäl för att tillåta dubbla medborgarskap i större omfattning än i dag, skall kommittén föreslå åtgärder för att möjliggöra detta.

I ett delbetänkande Ds A 1986:6 har kommittén, som antagit namnet medborgarskapskommittén, genomfört en kartläggning av området. Avslutningsvis har kommittén föreslagit att Sveriges inställning till Europarådskonventionen analyseras ytterligare och att ytterligare underlag tas fram för en bedömning av möjligheten att anta ett andra medborgarskap efter lång tids bosättning. Kommittén har också förordat att möjligheten till en viss uppmjukning av praxis vad gäller kravet på befrielse från tidigare medborgarskap vid förvärv av svenskt undersöks.

Den av kommittén gjorda kartläggningen omfattar även utländska adoptivbarn, och utskottet har erfarit att det problem som tagits upp i motionerna redan har aktualiserats hos kommittén. Utskottet utgår därför från att frågan kommer att tas upp till behandling i kommitténs fortsatta arbete. Kommittén beräknas avsluta sitt arbete under våren 1989.

Vad beträffar kostnaderna för bevis om svenskt medborgarskap vill utskottet hänvisa till att i proposition 1988/89:3, som för närvarande bereds av socialutskottet, har föreslagits att ett statligt bidrag skall utgå till adoptivföräldrar för kostnader i samband med adoption av utländska barn. I de bidragsgrundande kostnaderna har inräknats expeditionsavgiften för adoptivbarnets förvärv av svenskt medborgarskap.

Utskottet anser med det anförda att någon åtgärd från riksdagens sida inte för närvarande är påkallad med anledning av motionerna Sf510 och Sf512.

Motion om krav på kunskaper i svenska språket vid förvärv av svenskt medborgarskap

De i 6 § medborgarskapslagen uppställda villkoren för medborgarskap genom naturalisation innehåller inte något krav på kunskaper i svenska språket.

I motion Sf505 av Olle Aulin m.fl. begär motionärerna ett tillkännagivande om att det som en huvudregel bör kunna ställas krav på att svenska medborgare skall kunna hjälpligt förstå och kunna göra sig förstådda på svenska språket. Om särskilda skäl föreligger, t.ex. avseende äldre invandrade som tagits hit av sina barn, bör dispens kunna meddelas.

Riksdagen har senast på förslag av utskottet i betänkande SfU 1986/87:7 avslagit en motsvarande motion. Utskottet har därvid framhållit att det är utomordentligt viktigt för den enskilde invandraren att ha kunskaper i svenska språket och att man på allt sätt bör underlätta för invandrarna att få sådana kunskaper. Utskottet har också framhållit att barn som invandrar hit ofta snabbt lär sig svenska, medan föräldrarna, och då särskilt de hemarbetande kvinnorna, kanske aldrig gör det. Personer som invandrar vid hög ålder kan kanske ha stor svårighet att lära sig svenska. Mot denna bakgrund var det enligt utskottets mening varken rimligt eller möjligt att ställa krav på kunskaper i svenska språket som en förutsättning för rätt till svenskt medborgarskap.

Utskottet anser fortfarande att riksdagen bör vidhålla sin tidigare uppfattning och avstyrker bifall till motion 1987/88:Sf505.

Motioner om en ceremoni vid erhållande av svenskt medborgarskap

När någon efter ansökan om naturalisation blir svensk medborgare utfärdar invandrarverket ett skriftligt bevis om detta.

Sten Andersson i Malmö och Olle Aulin anser i motion Sf507 att man ute i kommunerna borde vid några tillfällen under året samla dem som erhållit medborgarskap till någon form av högtidlighet. Detta bör dock ske under för kommunerna frivilliga former, och den som erhållit medborgarskap skall självfallet inte tvingas delta om intresse saknas.

Även Blenda Littmarck anser i motion Sf536 att meddelandet om att svenskt medborgarskap beviljats bör följas av en högtidlighet, och motionären begär att länsstyrelserna skall få i uppdrag att en gång per år anordna en högtidlighet för nyblivna svenska medborgare.

Även denna fråga har tidigare behandlats av riksdagen. I utskottets av riksdagen godkända betänkande SfU 1986/87:7 erinrade utskottet om att före år 1924 gällde som villkor för erhållande av svenskt medborgarskap att en tro- och huldhetsed avgavs inför representant för myndighet. Detta villkor togs bort i 1924 års medborgarskapslag men föregicks då av en diskussion om att byta ut eden mot ett i högtidlig form avgivet trohetslöfte. Någon bestämmelse om ett sådant löfte infördes dock inte i nämnda lag. Som motivering härför anfördes att olägenheterna – dryga kostnader och besvär – med den praktiska tillämpningen av en sådan bestämmelse var större än de fördelar som eventuellt stod att vinna.

Med hänsyn till det stora antalet utländska medborgare som beviljas svenskt medborgarskap ansåg utskottet att skälen mot att åter införa en ceremoni vid förvärv av svenskt medborgarskap var avsevärt starkare än skälen för ett sådant förslag. Utskottet avstyrkte följaktligen bifall till motionerna.

Antalet vuxna utländska medborgare som beviljats svenskt medborgarskap uppgick under år 1986 till 13 275 och år 1987 till 12 985.

1988/89:SfU3

Utskottet finner inte anledning frångå sin tidigare uppfattning. Utskottet vill dock erinra om att kommunerna har möjlighet, om de så finner lämpligt, att anordna en högtidlighet för sådana kommuninvånare som beviljats svenskt medborgarskap.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna Sf507 och Sf536.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *adoptivbarns rätt att förvärva svenskt medborgarskap* att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Sf510 och 1987/88:Sf512.
2. beträffande *krav på kunskaper i svenska språket* att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf505.
3. beträffande *en högtidlighet för den som blir svensk medborgare* att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Sf507 och 1987/88:Sf536.

Stockholm den 8 november 1988

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Doris Håvik

Närvarande: Doris Håvik (s), Gullan Lindblad (m), Börje Nilsson (s), Ulla Johansson (s), Karin Israelsson (c), Margit Gennser (m), Nils-Olof Gustafsson (s), Ingegerd Elm (s), Margareta Persson (s), Barbro Sandberg (fp), Rune Backlund (c), Margó Ingvardsson (vpk), Ragnhild Pohanka (mp), Maud Björnemalm (s), Christina Pettersson (s), Bertil Persson (m) och Maria Leissner (fp).